

NACRX006D60S

Dne: 29.12.2025 | Č.j.: NA- 5201-3/08-2025
Vaše č. j.:

| Vyřizuje/tel.: Stodůlka / 974 847 343

ZPRÁVA ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

MÍSTO:	Kodaň, Dánsko
ÚČEL CESTY:	Účast na konferenci DLM Forum
ÚČASTNÍCI CESTY:	Mgr. Pavlína Nimrichtrová, Mgr. Zbyšek Stodůlka, Milan Vojáček
ZPRÁVU PODÁVÁ:	Mgr. Zbyšek Stodůlka
NAVŠTÍVENÉ INSTITUCE:	Dánský národní archiv (Rigsarkivet)
TRVÁNÍ CESTY:	3.-6. 11. 2025
DATUM VYHOTOVENÍ:	29. 12. 2025

SCHVALUJE: **PhDr. Ing. Milan Vojáček, Ph.D.**, ředitel Národního archivu
podepsáno elektronicky

TEXT ZPRÁVY ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

ČÁST VŠEOBECNÁ:

Doprava do Kodaně proběhla letecky a to 3. 11. 2025 odletem z Prahy v 10:25. Návrat se uskutečnil dne 6. 11. 2025 s odletem z Kodaně v 11:45 a přiletem do Prahy ve 13:05.

ČÁST ODBORNÁ:

Podzimní konferenci DLM Forum hostil v dánském hlavním městě Dánský národní archiv, a to s podtitulem „Archivy v nové geopolitické éře“. Nanna Bonde Thylstrup, docentka z kodaňské univerzity, vystoupila s keynote na téma politika ztráty dat v digitálních archivních režimech. Na toto téma řeší se svým týmem evropský výzkumný grant s názvem DALOSS. Tyto ztráty mohou být dány třeba politickou reprezentací, která chce aktivně ovlivnit povahu dokumentů, které původci z řad veřejných institucí vytváří a prezentují nebo odlišnou strategií archivace – např. webové stránky jsou archivovány národními institucemi (povětšinou knihovnami) a není zde na vládě nezávislý aktér jako je kupř. americký Internet Archive. Otevřela i otázku digitální suverenity, která je aktivně řešena na evropské i národní úrovni a měla by snížit závislost jednotlivých států a jejich IT infrastruktury na technologiích nadnárodních firem, které mohou např. v návaznosti na politické rozhodnutí, znepřístupnit své služby vůči konkrétním osobám, organizacím či státům.

Následný blok byl věnován dánské zkušenosti s přípravou a předáním vybraných archiválií. Dánsko legislativně nastavilo pravidla pro vyřazení a příjem na čtyři kategorie. Textové a obrazové dokumenty včetně tabulek přijímá ve formátu TIFF, rozsáhlé výkresy, mapy a fotografie ve formátu JPEG2000, zvukové dokumenty ve formátu MP3 a WAV (při požadavku na vyšší kvalitu) a u videa ve formátech MPEG2 a MPEG4. Geoprostorová data přijímá ve formátu GML a databáze ve formátu SIARD. Původci si pro přípravu dat sjednávají specializované společnosti, které zajistí export ze systému dle požadavků Dánského národního archivu. Jak vyplynulo z kritických otázek v rámci panelové diskuse, je tento model i v očích dánských kolegů již překonán a pracuje se na novém konceptu, který by zajistil archivaci soudobého informačního obsahu.

Zkušenosti s fází předarchivní péče, zejména s implementací principů a metodiky Archiving by Design, pak prezentovala Sofia Särndquist ze Švédského národního archivu. Dánskou implementaci pak představila Lise Jørgensen z hostující instituce. Dle dánské legislativy jsou schvalovány informační systémy archivem před uvedením do provozu nebo při zásadním re-designu a v případě výběru se předávají data po pěti letech.

Odpolední blok byl věnován různým aspektům správy informačního obsahu v archivech. Tobias Wildi (docuteam AG) představil rizikově orientovaný a modulární přístup k zajištění bezpečnosti informačních a komunikačních technologií v oblasti digitálního kulturního dědictví. Ed de Heer z nizozemského Národního archivu se zaměřil na metodiku hodnocení datové vyspělosti a její využití v praxi. Estonský národní archiv pak skrze Kaido Kivilaana prezentoval zkušenosti s transformací archivních informačních systémů od izolovaných řešení k modulárnímu archivnímu ekosystému.

Druhý konferenční den začal blokem shrnujícím postup v aktuálně řešených projektech, které jsou s DLM Forem úzce provázány. Financování projektu eArchiving (dříve E-ARK) bylo ze strany Evropské komise po jedenácti letech ukončeno z důvodu jiných priorit Evropské komise pro příští rozpočtové období. Iniciativa v současnosti pracovala na dalších typech SIP balíčků – zejména pro oblast 3D modelů. Dosavadní aktivity včetně certifikace a rozvoje validačních nástrojů, workshopů,

konzultací atd. budou převedeny do gesce DLM Forum. Změna režimu umožní i nové možnosti zajištění udržitelnosti včetně poskytování know-how jako služby.

Vincent van Hooft z nizozemského Národního archivu pak představil konečné výstupy pracovní podskupiny EAG Archiving by Design, které byly schváleny v říjnu a nově budou dostupné na stránce Archivního portálu Evropa (APE). V současnosti se pracuje na rozšíření různých stupňů modelu zralosti k různým aspektům posuzování systémů dle metodiky AbD.

Praktická řešení v oblasti archivace 3D objektů (zvláště pro produkty/technická řešení a zvláště pro objekty kulturního dědictví) představili jakožto jeden z aktuálních výstupů projektu eArchiving Janet Anderson, Sven Schlarb a Stephen Mackey.

Autor této zprávy pak vstoupil s příspěvkem k současným výzvám archivace biomedicínských a vědeckých/výzkumných dat. Mnohá nejsou dosud zapsána, v registru PRONOM, chybí praktická zkušenost s jejich dlouhodobým uchováváním a s dalším rozvojem elektronizace zdravotnictví a open-science (např. principů FAIR) je nutné poskytnout strategie archivace takového informačního obsahu.

Bjørn Thorup z Dánského národního archivu prezentoval praktické zkušenosti z procesu zavádění formátu Open Document Spreadsheet (ODS v1.3) jako dlouhodobého archivního formátu namísto dosavadního převodu tabulek do statického obrazového formátu TIFF. Na základě rozsáhlého testování převodu přibližně 15.000 tabulkových dokumentů z formátu Excel byly identifikovány typické problémy spojené s konverzí, jako jsou rozdíly v reprezentaci dat (např. datumy, zlomky), neúplná podpora grafů, kontingenčních tabulek či novějších funkcí Excelu a otázky zachování významných vlastností. Zvláštní pozornost byla věnována oddělení dvou nezávislých rizik, tj. ztráty dat při konverzi a formální nevaliditou výsledných souborů vůči standardu ODF včetně nutnosti samostatného řízení procesu.

Závěrečná část konference byla věnována zpřístupňování, a ne zcela překvapivě právě zde se protálo téma s rostoucím využitím strojového učení (AI). Další funkcionality německého softwaru k archivaci a prezentaci e-mailů EMILIA v oblasti inteligentního rozpoznávání entit (NER) a automatizované anonymizace citlivých údajů představili Nico Beyer (Freie Universität Berlin) a Felix Gericke (Archiv společnosti Maxe Plancka).

Příspěvek Balinta Csölleie a Marka Bella z britského Národního archivu se zaměřil na problematiku důvěryhodné automatizace při výzkumu vybíraných a převzatých archiválií s citlivými údaji na možnosti využití umělé inteligence v procesech výběru, hodnocení této citlivosti a zpřístupňování digitálních dokumentů. Poukázali na zásadní problémy současné praxe, zejména na neudržitelný rozsah digitálních dat ve státní správě, nekonzistentní posuzování citlivosti mezi jednotlivými resorty a tzv. mozaiková rizika, kdy kombinace jednotlivě otevřených dokumentů může vést k odhalení citlivých informací. Na konkrétních příkladech demonstrovali využití nástrojů pro detekci duplicit a obsahové podobnosti dokumentů napříč institucemi, včetně porovnávání shodných, téměř shodných i sémanticky příbuzných textů, a naznačili možnosti strojové podpory rozhodování při rozporupných klasifikačních rozhodnutích. Významná část prezentace byla věnována technologiím posilujícím ochranu soukromí, jako je federované strojové učení, diferenciální soukromí či homomorfní šifrování (nad zašifrovanými daty, takže je příslušná osoba nevidí), které umožňují společné učení modelů a sdílení znalostí bez nutnosti centralizovaného sdílení citlivých dat.

Konference umožnila sdílet se zahraničními kolegy současné otázky v oblasti výzkumu digitální archivace a zároveň také přenést nové poznatky a zkušenosti do domácí praxe.